

L'"excepció cultural" a l'Organització Mundial del Comerç (OMC): El fonament de la política audiovisual a Catalunya

Ramon Torrent

- *L'article presenta, en un primer terme, què és l'OMC, en què consisteix l'anomenada "excepció cultural" i el tractament que rep l'audiovisual dins de l'OMC. Seguidament, realitza una anàlisi sobre quina és la participació de la Comunitat Europea i de l'Estat espanyol en l'OMC, així com el paper de Catalunya dins d'aquesta organització. A continuació, l'autor proposa una reinterpretació o revisió dels acords i el plantejament d'una estratègia a seguir. Per concloure, l'article resumeix els punts més importants.*

Introducció

L'anomenada "excepció cultural" és la regulació que regeix l'audiovisual en els acords de liberalització del comerç internacional, presos en el si de l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Comprèn, entre altres disposicions, una exempció temporal en certes obligacions de liberalització comercial del sector (d'aquí el seu nom).

Gràcies a l'"excepció cultural" s'han pogut mantenir polítiques actives de promoció i protecció de la llengua i la cultura locals, des de lògiques no mercantils. Així, l'"excepció cultural" és el fonament de projectes d'impuls del sector audiovisual europeu i català, davant la invasió de

continguts audiovisuals nord-americans. Polítiques com ara els Programes MEDIA de la Comunitat Europea, o l'establiment de quotes de cine, televisió o cançó europeus en són exemples il·lustratius. Aquestes polítiques han permès la creació i/o la consolidació d'un sector audiovisual europeu, agent transmissor de valors propis.

En part gràcies a aquestes mesures, l'evolució de la demanda europea de continguts audiovisuals ha estat, darrerament, positiva. La ficció televisiva emesa als principals països europeus (Alemanya, França, Regne Unit, Itàlia i Espanya) ha passat els últims anys de ser majoritàriament d'origen nord-americà a ser, en gran mesura, ficció de producció pròpia. A Catalunya, l'exemple el dona la substitució de les preferències per la sèrie nord-americana *Dallas*, emesa durant el llançament de TV3 per atreure audiències massives, per la comèdia de producció pròpia *Plats bruts*. Les diferències culturals que implica aquest canvi són més que considerables.

1. Presentació de l'OMC. En què consisteix l'"excepció cultural" i el tractament que rep l'audiovisual dins de l'OMC

1.1 L'OMC

L'Organització Mundial del Comerç (OMC) és una organització internacional sorgida de la ronda de negociacions iniciada el 1986 a l'Uruguai, en el marc del GATT (Acord General sobre Aranzels i Comerç –General Agreement on Tariffs and Trade). A més de l'OMC i d'un nou GATT, la Ronda Uruguai (1986-1993/94) també va originar altres acords com ara el GATS (Acord General sobre el Comerç de Serveis –General Agreement on Trade in Services).

Ramon Torrent

Catedràtic d'Economia Política de la Universitat de Barcelona

Director de l'Observatori de la Globalització

torrent@eco.ub.es

1.2 EI GATT

El GATT fou creat entre el 1945 i el 1947 com un instrument per evitar les "guerres comercials" entre blocs capitalistes, que havien creat el caldo de cultiu de la Segona Guerra Mundial i que havien agreujat la gran depressió dels anys 30. Aquestes guerres comercials es lliuraven amb dos tipus de mesures:

- Mesures monetàries (restriccions als pagaments internacionals i devaluacions competitives)
- Mesures directament comercials (restriccions a les importacions i subvencions a l'exportació)

El Fons Monetari Internacional i el seu sistema de tipus de canvi pretenia emmarcar i limitar la utilització de les primeres, mentre que el GATT pretenia fer-ho amb les segones.

Per aconseguir el seu objectiu, el GATT estableix dos principis bàsics:

- el principi del multilateralisme, i
- el principi de la liberalització progressiva, als quals afegeix, entre d'altres, un conjunt d'excepcions.

El principi del multilateralisme és un principi que es refereix a l'"arquitectura" del sistema de comerç mundial i que pretén superar el "capitalisme de blocs" que caracteritzà el món des de 1870 a 1945. Efectivament, fins a la Segona Guerra Mundial, les grans potències europees (seguides pels Estats Units i el Japó) van articular al seu voltant zones d'influència, amb el risc evident de conflicte entre aquestes.

Per tal d'evitar el retorn a aquesta situació, el GATT consagra el principi del multilateralisme sota la forma de la "clàusula de la nació més afavorida". Aquesta clàusula permet restringir la importació de productes estrangers però obliga a tractar tots els productes estrangers de la mateixa manera, sigui quin sigui el seu origen. Així, per exemple, si Espanya aplica certes mesures favorables o contràries a la importació de cafè de Colòmbia, en principi està obligada a aplicar aquestes mateixes mesures a qualsevol altre Estat membre de l'OMC en aquesta mercaderia. En altres paraules, té l'obligació de no discriminar entre estrangers (tot i que no està obligada a tractar els estrangers de la mateixa manera que els espanyols).

La liberalització del comerç internacional està tractada en el GATT sobre la base del principi de la liberalització progressiva. Aquest principi s'orienta més a prevenir les marxades endarrere en la liberalització que no pas a forçar-ne

l'avanç. En efecte, el que es garanteix és que el grau de liberalització que cada país accepta quedi "consolidat" en una llista de compromisos (*schedule*, en anglès). Cada Estat pot aplicar un règim més liberal que el previst en la seva *schedule* però no menys: s'evita, doncs, en principi, el joc inacabable de mesures i contramesures cada vegada més proteccionistes que caracteritzà les "guerres comercials" del període d'entreguerres. En canvi, l'avanç en la liberalització es deixa a successives rondes de negociació, el resultat de les quals no està prejutjat.

Aquesta breu introducció comporta una conclusió política important: qualsevol avaluació que es faci del GATT sobre el procés de liberalització del comerç internacional (sigui una avaluació positiva o negativa) ha de conjugar-se *necessàriament* amb una anàlisi sobre la capacitat del GATT per:

- limitar les accions unilaterals de les "grans potències".
- limitar els riscos del "capitalisme de blocs" i de les guerres comercials.
- donar transparència i seguretat jurídica al règim del comerç internacional de mercaderies.

Una visió (eventualment crítica) del GATT que oblidés aquesta segona anàlisi seria clarament incorrecta o, almenys, poc equilibrada.

1.3 L'acord sobre serveis de l'OMC: El GATS

La Ronda Uruguai desenvolupà negociacions no solament en l'àmbit del comerç de mercaderies (GATT) sinó també en l'àmbit del comerç de serveis (GATS). El GATS té un abast més ampli que el GATT. Aquest darrer s'ocupa de mercaderies exportades i importades, mentre que el GATS s'ocupa del comerç de serveis i també del prestador de serveis, en aquells casos en què el prestador sigui estranger o controlat per estrangers.

Per posar un exemple, el GATS regula no solament el comerç internacional de *software* informàtic sinó també les condicions jurídiques de les filials d'una empresa nord-americana que comercialitzi *software* arreu del món (prestador del servei controlat per estrangers).

A més d'obligacions generals subjectes a exempcions, els Estats signataris de l'acord es comprometen, en la mesura que les acceptin, a obligacions específiques. Les dues principals són:

- Liberalització de l'accés al mercat nacional, i

- Obligació de donar el tracte nacional una vegada les empreses o els prestadors de serveis d'altres Estats han entrat en el mercat nacional.

Així, i continuant amb l'exemple d'abans, si un Estat membre de l'OMC ha acceptat obligacions específiques en el sector informàtic,

- no pot discriminar una empresa nord-americana de *software* respecte d'una empresa nacional,

- ha de garantir-li el lliure accés al mercat nacional, i

- una vegada l'esmentada empresa de *software* ha entrat en aquest mercat nacional, ha de rebre el mateix tracte que una empresa del mateix sector propietat de, o controlada per, agents nacionals.

1.4 L'audiovisual dins del GATS. Els resultats de la Ronda Uruguai

L'ampli abast de l'acord GATS, volgut pels països desenvolupats, xocava amb les particularitats d'alguns sectors concrets. L'exemple més significatiu (i, per això mateix, extraordinàriament rellevant) fou el del transport aeri, un sector molt regulat des del punt de vista de les normatives internes i objecte d'una xarxa d'acords bilaterals entre estats absolutament contrària al principi del multilateralisme. Aquest sector fou exclòs de l'àmbit d'aplicació de l'acord GATS. Així, en aplicació del que podríem anomenar excepció *aèria*, els EUA segueixen mantenint una legislació interna que limita al 25% la participació d'estrangers en el capital d'empreses americanes.

Durant les negociacions de la Ronda Uruguai, quedà clar que l'audiovisual, i el sector cultural en general, era un altre sector específic que plantejava problemes i requeria un tracte particular en el marc del GATS. Aquesta era, almenys, la posició de la Comunitat Europea i dels seus Estats membres, liderats per França i alguns altres Estats (Bèlgica, en particular, Estat en el qual els temes relacionats amb la llengua tenen una gran importància política i jurídicocostitucional).

La demanda de tracte particular es fonamentava, òbviament, en arguments polítics: el rol de la cultura com un sector en el qual les consideracions estrictament econòmiques han de supeditar-se a altres consideracions polítiques i socials. Aquests arguments eren reforçats per d'altres relatius als efectes imprevisibles dels canvis tecnològics en el sector, que aconsellaven molta prudència

a l'hora d'acceptar obligacions internacionals que, en un futur, s'haguessin d'aplicar a una realitat encara imprevisible (arguments que també motivaven la prudència, per exemple, en les telecomunicacions, sector que només conclougué amb èxit les negociacions de liberalització posteriorment, el 1997).

Per aconseguir aquest règim o tracte particular hi havia dues tesis:

- la de l'**excepció** cultural, i

- la de l'**especificitat** cultural.

L'*excepció cultural* era la tesi defensada per França i s'orientava vers una exclusió de la cultura de l'àmbit d'aplicació de l'acord GATS. Una fórmula hauria pogut ésser la introducció en l'article XIV ("*Excepciones generales*") d'un apartat referit a la cultura de la mateixa manera que n'hi ha de referits a la moral i a l'ordre públic, a la vida i la salut de les persones i els animals i a la preservació dels vegetals, o a l'efectivitat de la recaptació impositiva. Una altra fórmula hauria pogut ésser la d'incloure un article específic que autoritzés l'adopció de mesures de política cultural tot i que fossin contràries a les regles de l'acord, de la mateixa manera que l'article XIV bis ho permet en matèria de seguretat. Una tercera fórmula hauria pogut ésser la incorporació d'un annex específic a l'acord GATS, fórmula utilitzada pels serveis de transport aeri i que s'acaba d'esmentar.

La segona tesi, la de l'*especificitat cultural*, era defensada, sobretot, per la Comissió Europea i pel comissari responsable de les negociacions, el britànic Leon Brittan. Ell argumentava, essencialment, que deixar la cultura i l'audiovisual fora del GATS era deixar-los a "la llei del més fort" sense regles multilaterals que la restringissin. Per aquesta raó, mantenien que era millor que el sector cultural quedés dins de l'àmbit d'aplicació del GATS sempre que se li garantís un tracte "específic" que reconegués les seves particularitats. Això no obstant, quin havia d'ésser el contingut concret d'aquesta especificitat no acabava de quedar mai clar.

Les discussions sobre el tracte del sector audiovisual dins del GATS es perllongaren fins al ben darrer moment, el desembre de 1993. La solució definitiva no fou ni la de l'excepció ni la de l'especificitat cultural, que ambdues exigien la inserció en el GATS d'una disposició específica referida a la cultura. La situació es resolgué en dues parts:

- Per una banda, la Comunitat Europea i els Estats membres no prengueren obligacions específiques de liberalització pel que fa a l'accés al mercat i al tracte nacional. No es van comprometre, doncs, a donar lliure accés general a les empreses audiovisuals estrangeres, i es van reservar, a més, el dret a discriminar entre empreses estrangeres depenent d'afinitats lingüístiques i culturals (països de parla francòfona a França, Hispanoamèrica a Espanya, per exemple).

- Per l'altra, inclogueren mesures relatives al sector en la llista d'exempcions a la clàusula de la nació més afavorida. Aquesta mesura és regulada per l'article II del GATS, que imposa la no-discriminació entre estrangers, excepte en aquells casos en què s'hagi arribat a un acord d'exempció. En la versió oficial de l'acord en espanyol, es pot llegir que és permès "mantener una medida incompatible siempre que tal medida esté enumerada en el Acuerdo sobre Exenciones de las Obligaciones del Artículo II y cumpla las condiciones establecidas en el mismo". Aquesta llista d'exempcions inclou efectivament la cultura i per tant el sector audiovisual. Però l'Annex del GATS que regula aquestes exempcions, i aquest és el nucli de la qüestió, estableix que es tracta d'unes exempcions temporals. El punt 6 de l'Annex diu: "En principio, esas exenciones no deberán exceder de un plazo de 10 años. En cualquier caso, estarán sujetas a negociación en posteriores rondas de liberalización del comercio".

En resum:

- Les disposicions de liberalització del comerç de serveis del GATS s'apliquen a la cultura i a l'audiovisual com a qualsevol altre sector dels serveis.

- L'anomenada *excepció cultural*, com a tal, no existeix.

- En concret, no poden haver-hi noves mesures proteccionistes al sector audiovisual que discriminin entre estrangers no comunitaris (afavorint, per exemple, països tercers d'una mateixa àrea lingüística o cultural). D'altra banda, les mesures ja existents no han d'excedir "en principi" els deu anys de durada i, en qualsevol cas, estaran sotmeses a negociació en el futur.

- Amb vista al futur, cap membre de l'OMC pot refusar una negociació sobre la liberalització de l'audiovisual. Aquest sector ja és inclòs a l'acord GATS i ningú no podrà oposar-se a que els EUA, per exemple, en facin un dels cavalls de batalla de les negociacions futures. Cal recordar que el

sector audiovisual és el segon pel que fa al volum d'exportació dels EUA.

1.5 L'audiovisual dins del GATS. La perspectiva del 2004

Els resultats de la Ronda Uruguai permeten "preservar" la legislació de la Comunitat i dels Estats membres en matèria audiovisual. Però aquest resultat "defensiu" no constitueix una victòria per als partidaris de l'excepció o l'especificitat cultural. Ben al contrari, car la lògica del GATS (coincident en això amb la del GATT) no és la de forçar immediatament una liberalització profunda (en el GATT fa més de 50 anys que el procés de liberalització dura i encara no s'ha acabat), sinó la de crear un marc per avançar-hi progressivament. I, des d'aquest punt de vista, no hi ha dubte que foren els Estats Units els que imposaren les seves tesis en la Ronda Uruguai: l'audiovisual queda integrat en el procés de liberalització futura com qualsevol altre sector.

És en la perspectiva de futur que aquesta victòria dels Estats Units s'aprecia amb més claredat:

- Com a mínim, la inclusió de l'audiovisual en el GATS els dóna una arma defensiva extraordinàriament valuosa davant els països o blocs regionals que tenen interès a mantenir mesures proteccionistes en l'àmbit cultural. Efectivament, a cada demanda de liberalització en altres sectors on els Estats Units mantenen polítiques proteccionistes (des de l'*antidumping* fins al règim de propietat de les línies aèries), ells poden contestar: "què passa amb les vostres mesures proteccionistes en el sector audiovisual?" Aquest argument no seria possible si veritablement hi hagués una "excepció cultural".

- Els dóna un camp obert per continuar impulsant una visió estrictament "mercantil" del sector audiovisual sense que se'ls pugui replicar que aquest sector és "específic".

D'altra banda, convé observar que el termini de 10 anys establert al GATS sobre l'exempció en la cultura s'acaba "en principi" el 2004. En aquesta data, s'haurà entrat realment en la fase decisiva de les negociacions llançades a Doha (Qatar) el 2001, mentre esperem que la Conferència Ministerial de Cancún (Mèxic) en reconfirmi l'agenda el segon semestre del 2003.

Per tant, el 2004, els Estats Units tindran arguments molt sòlids per relançar l'ofensiva pel desmantellament de les polítiques europees de protecció del sector audiovisual. I,

només per començar, podran exigir que les seves produccions i els seus productors tinguin el mateix tracte que els de qualsevol altre país no comunitari. Aquesta igualtat de tracte faria desaparèixer totes les mesures preferencials cap a països tercers d'una mateixa àrea lingüística (d'Espanya cap als països hispanoparlants o de França cap a la comunitat de països francòfons, per exemple) o cultural (les mesures acordades, per exemple, entre tots els països del Consell d'Europa, siguin o no membres de la Unió Europea).

Sembla clar, doncs, que l'audiovisual tornarà a constituir un dels temes claus de negociació en el si de l'OMC.

2. La participació de la Comunitat Europea i de l'Estat espanyol en l'OMC. El paper de Catalunya

2.1 L'OMC: una organització i uns acords "no ploguts del cel"

Per tal de plantejar una estratègia amb vista al futur sobre el règim de l'audiovisual en el context de l'OMC i identificar correctament els actors en presència, la primera cosa que cal fer és trencar amb la idea que l'OMC és una organització "ploguda del cel" i que imposa obligacions als Estats que en són membres.

Els tres fets essencials que cal tenir sempre ben presents, en aquest sentit, són els següents:

- Els acords de l'OMC, incloent-hi el GATS i el tracte que l'audiovisual hi rep, van sorgir d'una ronda de negociacions conduïda durant set anys (per tant, no tingué res de "moviment per sorpresa") i foren ratificats pels parlaments (pel Parlament Europeu pel que fa a la Comunitat Europea i pel Parlament espanyol pel que fa a l'Estat espanyol). Tenen, per tant, una legitimitat democràtica indiscutible.

- Qui pren les decisions, en el marc de l'OMC, són òrgans compostos per representants de governs democràticament elegits, entre ells el Govern espanyol. En molts casos, aquestes decisions han d'ésser ratificades pels parlaments i en d'altres no (per exemple, l'entrada de nous membres a l'organització, com ara la Xina) però, en qualsevol cas, són representants dels governs i no els buròcrates de la pròpia organització els que prenen les decisions.

- L'OMC té una naturalesa i un mecanisme de funcionament molt diferents dels de les altres organit-

zacions internacionals (per exemple, el Fons Monetari Internacional —FMI). Per indicar només dues diferències molt significatives,

- mentre que en l'FMI, els drets de vot dels seus membres depenen de llur participació en el capital (i solament els Estats Units tenen més del 15% necessari per bloquejar les decisions més importants), en l'OMC cada Estat membre té un vot i, per tant, almenys des del punt de vista legal, compten tant els Estats Units com l'Índia, el Brasil o la Xina.

- En l'FMI, la burocràcia de l'organització té molta autonomia i poder *de facto*. Això no és així en l'OMC, molt més "*Members driven*" (conduïda pels seus Estats membres), i on el personal de la Secretaria té moltíssim menys poder i està limitat a funcions molt més "secretarials".

2.2 La participació de la Comunitat Europea i els quinze Estats membres en l'OMC

La Unió Europea no és membre de l'OMC. Qui n'és membre és la Comunitat Europea i els 15 Estats membres en funció de les seves competències respectives. La Comunitat Europea assegura el compliment de les obligacions imposades pels acords OMC en els àmbits on té una competència pròpia (per exemple, el programa MEDIA). En la resta d'àmbits, són els Estats membres els que assumeixen les obligacions.

El Tractat de Niça modifica la delimitació de competències entre la Comunitat i els Estats membres però manté la competència dels Estats membres en el sector específic de l'audiovisual. En efecte, el nou apartat 6 de l'article 133 del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea afirma explícitament: "No obstante lo dispuesto en el párrafo primero del apartado 5, los acuerdos en el ámbito de los servicios culturales y audiovisuales [...] serán competencia compartida entre la Comunidad y sus Estados miembros. Por consiguiente, la negociación de tales acuerdos requerirá, además de una decisión comunitaria... el común acuerdo de los Estados miembros. Los acuerdos negociados de esta forma serán celebrados conjuntamente por la Comunidad y por los Estados miembros".

En definitiva, contràriament al que tantes vegades es pensa, les negociacions amb l'OMC no són "un tema exclusiu de Brussel·les" sinó també un tema d'Espanya. L'Estat espanyol segueix essent membre de l'OMC, segueix

assumint a títol propi algunes de les seves obligacions (en particular en matèria de serveis), seguirà participant a títol propi en les futures negociacions i, en darrer terme, haurà d'aprovar, també a títol propi, els nous acords resultants de les negociacions si, com és previsible, aquests acords toquen temes (en particular en matèria de serveis audiovisuals) per als quals Espanya segueix essent competent.

2.3 El paper de Catalunya en l'OMC

Llevat de casos com el de Hong Kong, que és un territori duaner independent malgrat no ésser un Estat sobirà, els nivells subcentrals de govern no poden participar a títol propi en l'OMC. Però aquesta absència de participació no s'ha de confondre amb una qüestió absolutament diferent: les obligacions resultants dels acords OMC poden ésser acceptades pels Estats de manera diferenciada en relació amb els seus diferents nivells de govern.

No ha de sorprendre, per tant, que Estats amb una profunda tradició federal, com els Estats Units o el Canadà, aprofitin aquesta possibilitat per diferenciar per estats, regions o províncies (subcentrals) els compromisos assumits per l'Estat (federal) en el seu conjunt.

En el sector específic de l'audiovisual, és especialment significativa la llista d'exempcions de l'article II del GATS del Canadà, on, a banda de les exempcions vàlides per a tot el país, figuren disposicions referides només al Quebec. Aquestes disposicions li permeten aplicar un tracte més favorable a produccions de països francòfons més que no pas a les dels altres països. El Quebec té, per tant, un règim específic en el marc de l'acord GATS.

La conclusió que cal extreure d'aquestes disposicions és indiscutible: no hi ha cap obstacle legal perquè l'Estat espanyol (o la Comunitat Europea en l'àmbit de la seva competència pròpia) doni un tracte diferencial a Catalunya en relació amb determinats aspectes del GATS, com ara l'audiovisual.

2.4 Qui és el portaveu de la Comunitat Europea i de l'Estat espanyol a l'OMC?

Per tal d'afinar l'estratègia en futures negociacions en el si de l'OMC, cal saber com hi participen la Comunitat Europea i Espanya. En la pràctica, seguint la línia de no delimitar les competències, totes les qüestions es tracten

com si fossin temes coberts per la competència d'una hipotètica "Unió Europea" que fos membre de l'OMC i en la qual quedessin subsumits tant la Comunitat com els Estats membres. Així, les setze representacions (la de la Comunitat i la dels 15 Estats membres) estan aplegades i tenen un portaveu únic: el comissari o funcionari de la Comissió Europea de més rang que estigui present. En principi, són el comissari i la Direcció General de Comerç els qui es responsabilitzen de totes les negociacions i no els diferents comissaris o direccions generals sectorials (de Cultura, per exemple, en relació amb el sector audiovisual). Així, la persona clau ara a la Comissió per a tots els temes OMC, incloent-hi l'audiovisual, és el comissari europeu de Comerç, el francès Pascal Lamy, entrevistat en aquest mateix número.

Això no obstant, el fet que la Comissió Europea sigui el portaveu únic de la Comunitat i els Estats membres a l'OMC no resta cap protagonisme i responsabilitat decisòria dels mateixos Estats i de la Comunitat, que seran els que finalment hauran d'aprovar (o no) els nous acords a què es pugui arribar en un futur. Per tant, el Govern espanyol segueix essent responsable dels temes OMC (i en particular de l'audiovisual) en un doble títol:

- com a membre del Consell de la Unió Europea, que haurà d'aprovar (o no) en nom de la Comunitat els acords negociats,
- a títol propi, en la mesura en que l'Estat espanyol segueix essent competent en matèria audiovisual.

I en aquesta mateixa mesura, serà el Parlament espanyol qui haurà de ratificar un futur acord.

3. Propostes de futur

3.1 S'han de reinterpretar o revisar els acords de l'OMC

Des que els acords de la Ronda Uruguai s'han començat a aplicar, un nombre important de països en vies de desenvolupament (PVD) han reivindicat amb força creient la necessitat de revisar-ne el contingut, excessivament decantat a favor dels interessos dels països desenvolupats. En formular aquesta reivindicació, els PVD no s'estan de reconèixer, molt sovint, que la pròpia complexitat i dificultat tècnica dels acords els va induir a error respecte al seu

contingut i les seves implicacions, que solament han descobert posteriorment.

En les discussions prèvies al llançament de la nova ronda de negociacions a Doha (Qatar), semblava com si, sobre aquest punt de la reinterpretació o revisió del conjunt dels acords de l'OMC, hi hagués una clara divisió entre les posicions dels països desenvolupats i els PVD. Això no és així, almenys pel que fa a l'audiovisual. Països desenvolupats com ara França i Bèlgica mantenen, almenys com a posició de principi, la necessitat de reconèixer l'especificitat d'aquest sector i poden plantejar una revisió del GATS o, almenys, una reinterpretació d'alguna de les seves disposicions. En particular, és previsible que defensin que l'expressió del paràgraf 6 de l'Annex sobre exempcions de les obligacions de l'article II "*en principio, esas exenciones no deberán exceder de un plazo de 10 años*" no vol dir que, en principi, l'empara oferta per les exempcions desaparegui, efectivament, al cap de 10 anys.

Aquesta circumstància té implicacions clarament positives: la discussió en el si de l'OMC no té per què enfrontar de manera genèrica països desenvolupats i PVD. En el tema de l'audiovisual, l'anomenada "excepció cultural" pot tenir aliats en països com ara l'Índia o Egipte, sensibles en aquesta matèria. En aquest sentit, cal pensar que els arguments per defensar l'especificitat del sector audiovisual són similars als que poden servir per defensar la del sector educatiu (que també està cobert pel GATS); i, en el fons, són arguments que impliquen una certa visió de les relacions entre poder polític i mercat que pot aplicar-se a molts altres sectors econòmics.

Aquests arguments queden plenament justificats, a més, per l'existència d'una excepció *aèria* (i, en part, una excepció *marítima*). Si aquestes excepcions semblen raonables a tothom, per què no ha de semblar-ho també una *excepció cultural*?

3.2 Cap a on orientar l'estratègia

Sembla clar que, si es vol revisar el règim de l'audiovisual dins del GATS en la línia d'un reconeixement més gran de la seva especificitat, cal moure's tant en la direcció dels moviments socials i de l'opinió pública (que, en general, seran receptius al plantejament) com en la dels responsables polítics.

Pel que fa a l'àmbit polític, és indispensable començar

amb el que es té més a la vora en el marc de l'ordenament constitucional espanyol: les institucions de la Generalitat de Catalunya, per una banda, i els poders locals i les universitats, per l'altra. Un primer objectiu a assolir seria obtenir un posicionament tan unànim com sigui possible de la societat catalana a favor que els acords de l'OMC no imposessin obstacles a la definició i execució de polítiques públiques en el sector audiovisual a Catalunya. En altres ocasions, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya ja ha argumentat amb xifres i fets la importància que té el sector de l'audiovisual per al nostre país. A partir d'aquí, caldria aconseguir que tant l'Estat espanyol en el seu conjunt com la Comunitat Europea fessin seva aquesta posició.

Les actuacions que apunten a l'opinió pública compten amb una felicitat coincidència. Tal com s'ha indicat més amunt, segons les disposicions del GATS, certes mesures de protecció de les identitats culturals haurien de desaparèixer (en principi) el 2004, data de la celebració a Barcelona del primer Fòrum Mundial de les Cultures. Per aquesta raó, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya va presentar una proposta en el Fòrum, encaminada a debatre les condicions necessàries per a una diversitat cultural en el sector audiovisual amb garanties per a tots els pobles del món. Amb aquesta finalitat, el CAC proposa organitzar una conferència mundial que aplegui tots els organismes de regulació de l'audiovisual. La proposta, que va ser acceptada, es va presentar al Parlament de Catalunya el passat mes de maig, en l'última compareixença del CAC davant la Comissió de Control de la CCRTV i empreses filials.

Aquesta Conferència Mundial d'Organismes Reguladors de l'Audiovisual pretén col·laborar en l'esperit del Fòrum i dels valors que l'impulsen, entre els quals es troba la diversitat cultural. I per aquesta qüestió que entenem cabdal per al nou segle XXI que encetem, una discussió rigorosa i participativa de l'anomenada "excepció cultural" n'és un dels principals fonaments.

4. Resum - conclusions

L'audiovisual i L'OMC

- L'anomenada "excepció cultural" ha permès polítiques de promoció i protecció del sector audiovisual europeu i català, davant la invasió de continguts audiovisuals nord-

americans. Polítiques com ara els programes MEDIA de la Comunitat Europea, o l'establiment de quotes de cine, televisió o cançons europeus han estat possibles gràcies a l'"excepció cultural". Aquestes polítiques han permès la creació i/o la consolidació d'un sector audiovisual europeu, agent de transmissió de valors propis.

- El GATS és l'acord de l'Organització Mundial del Comerç (OMC) que regula el comerç internacional de serveis, incloent-hi els culturals. L'acord, firmat el 1994, no estableix que la cultura sigui una "excepció" dins del conjunt de compromisos de liberalització signats pels Estats membres de l'OMC.

- Això vol dir que, jurídicament, l'"excepció cultural" no existeix, contràriament al que habitualment s'afirma, perquè les disposicions de liberalització del comerç de serveis del GATS s'apliquen a la cultura i a l'audiovisual com a qualsevol altre sector dels serveis (financer, telecomunicacions, auditoria, etc.).

- De moment, el GATS permet seguir aplicant les mesures nacionals i comunitàries de protecció i promoció de l'audiovisual. Però les mesures que discriminen entre estrangers no comunitaris (afavorint, per exemple, produccions d'Estats tercers d'una mateixa àrea lingüística o cultural) hauran de desaparèixer, en principi, el 2004 (o bé s'hauran d'estendre a tots els països, incloent-hi els Estats Units).

- El novembre de 2001, l'OMC va llançar una nova ronda de negociacions, que s'activarà a partir del 2004, per negociar una liberalització del comerç internacional. Estant el sector cultural inclòs en el GATS, cap membre de l'OMC podrà refusar que aquesta negociació s'estengui al sector audiovisual.

- D'aquesta manera, països interessats en la liberalització de l'audiovisual com ara els Estats Units tindran arguments molt sòlids per reclamar que s'estengui a les seves produccions audiovisuals i als seus productors el tracte preferencial que la Comunitat Europea reserva a les produccions i als productors europeus. En altres paraules, que Europa deixi de protegir el sector.

- Vista l'aplicació dels acords de l'OMC, sembla convenient una reinterpretació i revisió d'aquests acords. En el tema de l'audiovisual, aquesta revisió pot tenir aliats en països com ara l'Índia o Egipte, sensibles a aquesta matèria.

La Comunitat Europea, l'Estat espanyol i Catalunya en l'OMC

- Els Estats membres segueixen essent membres de l'OMC, juntament amb la Comunitat Europea, en funció de les competències respectives.

- En el marc de l'OMC, les decisions les prenen els òrgans compostos per representants de governs, entre els quals es troba el Govern espanyol. Els acords i les decisions preses han d'ésser ratificats, en la major part dels casos, pels parlaments (espanyol pel que fa a l'Estat espanyol, i europeu pel que fa a la Comunitat Europea). En cap cas són els buròcrates de la pròpia organització els que prenen les decisions, sinó els representants dels governs.

- En el marc de l'OMC, el negociador en nom de la Comunitat Europea i els Estats membres és la Comissió Europea. Dins d'aquesta, els responsables directes de la negociació són el comissari de Comerç, el francès Pascal Lamy, i la Direcció General de Comerç.

- Això no obstant, el fet que la Comissió Europea sigui el portaveu únic de la Comunitat i els Estats membres davant l'OMC no treu cap protagonisme en la capacitat i la responsabilitat decisòria dels Estats membres i els seus governs, ja sigui a títol propi ja sigui com a membres del Consell de la Unió Europea.

- Pensant en el paper que pot tenir Catalunya en el procés, és fonamental saber que les obligacions resultants dels acords de l'OMC poden ésser acceptades pels Estats de manera diferenciada en relació amb els seus diferents nivells de govern (central i autònom).

- Estats amb una profunda tradició federal, com ara els Estats Units o el Canadà, aprofiten aquesta possibilitat per diferenciar per estats, regions o províncies (subcentrals) els compromisos assumits per l'Estat (federal) en conjunt.

- Així, el Quebec, per exemple, gaudeix en el GATS d'una exempció específica per al sector audiovisual que li permet una política pròpia i diferenciada de la de la resta de províncies del Canadà, i de la política del Canadà com a Estat.

- La conclusió que cal extreure d'aquestes disposicions és indiscutible: no hi ha cap obstacle legal perquè l'Estat espanyol (o la Comunitat Europea en l'àmbit de la seva competència) doni un tracte diferencial a Catalunya amb relació a determinats aspectes del GATS. Catalunya pot gaudir d'un tracte específic i diferenciat pel que fa als compromisos establerts en el si de l'OMC.